

Lagrådsremiss

Rätt att fullfölja introduktionsprogram i gymnasieskolan efter flytt till en annan kommun

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 6 april 2017

Anna Ekström

Eva Lenberg
(Utbildningsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Lagrådsremissen innehåller ett förslag till ändring i skollagen (2010:800). Förslaget innebär att det förtydligas att en elev har rätt att fullfölja introduktionsprogram efter flytt till en annan kommun. Rätten att fullfölja utbildningen avser såväl det påbörjade introduktionsprogrammet som ett annat introduktionsprogram.

Lagen om ändring i skollagen föreslås träda i kraft den 1 november 2017.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
2	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	4
3	Ärendet och dess beredning	5
4	Rätten att fullfölja introduktionsprogram behöver tydliggöras	5
5	Nuvarande bestämmelser	6
5.1	Vilka åldersgränser finns för rätten att påbörja utbildning i gymnasieskolan?	6
5.2	Nationella program och introduktionsprogram	7
5.3	Vilken rätt har en elev att fullfölja en påbörjad utbildning i gymnasieskolan?	8
5.4	Nya möjligheter till uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå har föreslagits	9
6	Rätten att fullfölja introduktionsprogram efter flytt till en annan kommun ska förtydligas	10
7	Ikraftträdande	15
8	Konsekvenser av förslaget	15
9	Författningskommentar	18
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En gymnasieutbildning för alla (SOU 2016:77)	19
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	20
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	21

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 17 kap. 15 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

15 §

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen, *enligt 7 § första stycket*, som gällde när utbildningen inleddes.

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes. *Eleven har även rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen på ett nytt introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan.*

Om en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram flyttar till en annan kommun har eleven rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade introduktionsprogrammet eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya huvudmannens utbildningsplan.

Om *eleven* har medgett att *planen* ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Om *en elev* har medgett att *huvudmannens utbildningsplan* ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2017.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen bemyndigade den 1 mars 2015 en särskild utredare att analysera och föreslå åtgärder för att alla ungdomar ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning och därmed få de kunskaper som behövs såväl i arbetslivet som för fortsatta studier (dir. 2015:31). Utredningen, som antog namnet Gymnasieutredningen, lämnade den 31 oktober 2016 betänkandet En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja en gymnasieutbildning (SOU 2016:77). I denna lagrådsremiss behandlas utredningens förslag om en elevs rätt att fullfölja ett introduktionsprogram efter flytt till en annan kommun. Utredningens förslag behandlas inte i den del det avser hur denna rätt förhåller sig till elevens individuella studieplan eller hur länge rätten ska gälla från det att utbildningen påbörjades. En sammanfattning av utredningens förslag i relevant del finns i *bilaga 1* och utredningens författningsförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena i relevant avseende finns tillgänglig i Utbildningsdepartementet (U2017/04660/GV).

4 Rätten att fullfölja introduktionsprogram behöver tydliggöras

Antalet elever på introduktionsprogrammen har ökat som ett resultat av att många har sökt asyl i Sverige

Under 2015 sökte, enligt Migrationsverket, ca 163 000 människor asyl i Sverige, varav fler än 35 000 ensamkommande barn. Av de asylsökande var omkring 40 000 barn och unga i åldersgruppen 13–18 år. Enligt utredningen motsvarar antalet ungdomar i åldersgruppen 16–18 år som kom 2015 en ökning med nästan 8 procent av denna åldersgrupp i Sverige.

De flesta nyanlända som kommer till Sverige i gymnasieåldern påbörjar sin gymnasieutbildning på ett introduktionsprogram. Introduktionsprogrammet språkintrouktion vänder sig till nyanlända ungdomar som behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket. På språkintrouktion kan eleverna läsa ämnen som ger dem behörighet till ett nationellt gymnasieprogram eller möjlighet att gå vidare till en annan utbildning. Programmet är enligt promemorian Elever i gymnasieskolan läsåret 2016/17 (Skolverket 2017) det fjärde största i gymnasieskolan och hade läsåret 2016/17 ca 35 900 elever. Från introduktionsprogrammen kan elever gå vidare till ett nationellt program, ett annat introduktionsprogram, andra studier eller etablera sig på arbetsmarknaden.

Det råder osäkerhet om en elev har rätt att fullfölja ett introduktionsprogram efter flytt till en annan kommun

Asylsökande har rätt till utbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. Om en asylsökande har påbörjat sin gymnasieutbildning innan han eller hon har fyllt 18 år, har han eller hon rätt att gå kvar på utbildningen även efter 18 års ålder. I utredningens samråd har det framförts att det finns otydligheter angående rätten att fullfölja utbildningen när eleven flyttar till en annan kommun. För asylsökande ungdomar som har hunnit fylla 18 år kan det leda till att de ställs utanför gymnasieskolan.

5 Nuvarande bestämmelser

5.1 Vilka åldersgränser finns för rätten att påbörja utbildning i gymnasieskolan?

Ungdomar får som huvudregel påbörja gymnasieutbildning upp till 20 års ålder

I skollagen finns det för varje skolform inom skolväsendet bestämmelser om vilka som har rätt till utbildning inom skolformen. Enligt skollagen ska gymnasieskolan vara öppen endast för ungdomar som har avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden fram till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år (15 kap. 5 § skollagen [2010:800]).

Bestämmelserna i skollagen om gymnasieskolan gäller enbart för ungdomar som är bosatta i landet, vilket enligt skollagen innebär att man ska vara folkbokförd i Sverige. Så är t.ex. fallet med ungdomar som har beviljats ett permanent uppehållstillstånd eller ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som gäller i minst ett år. Vid tillämpningen av skollagen ska även vissa som inte är folkbokförda här anses vara bosatta i landet, t.ex. asylsökande (29 kap. 2 § andra stycket 1 och 2 skollagen och folkbokföringslagen [1991:481]).

Hemkommunen ansvarar för att barnen ges skolgång och att ungdomar erbjuds plats vid en kommunal skolenhet. Med en persons hemkommun avses den kommun där han eller hon är folkbokförd. För den som är bosatt i Sverige utan att vara folkbokförd avses med hemkommun den kommun som personen stadigvarande vistas i eller, om personen saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i (29 kap. 6 § skollagen).

Asylsökande får endast påbörja en gymnasieutbildning innan de fyller 18 år

Särskilda bestämmelser gäller för asylsökandes rätt till gymnasieutbildning. Asylsökande har rätt till utbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. Även barn som vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning, s.k. gömda barn, och vissa andra grupper, har rätt till gymnasieutbildning

endast om de påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. Om ett asylsökande barn har påbörjat sin gymnasieutbildning innan barnet fyllt 18 år har han eller hon rätt att gå kvar på utbildningen även efter 18 års ålder. Detta gäller studier på såväl nationella program som på introduktionsprogram. Om en asylsökande elev har hunnit fylla 18 år när han eller hon uppnår behörighet till ett nationellt program har eleven däremot inte rätt att påbörja ett sådant program. Av skollagen framgår också att asylsökande inte har rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå, gymnasial nivå eller svenska för invandrare, eller till särskild utbildning för vuxna (särvux) (20 kap. 3 § och 29 kap. 3 § skollagen).

Asylsökande barn ska erbjudas plats i gymnasieskolan så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden (12 kap. 14 § gymnasieförordningen [2010:2039]). Det bör dock ske senast en månad efter ankomsten. Enligt propositionen Asylsökande barns skolgång (prop. 2000/01:115) är en månad en rimlig tid såväl med tanke på det enskilda barnets behov som på kommunens möjligheter att ta emot barnet. Den kommun där barnet vistas bör ansvara för att utbildningen kommer till stånd.

Kommunerna ersätts av staten för kostnaderna för utbildningen för asylsökande barn och unga. Ersättningen betalas ut i form av en schablon och ska finansiera utbildning för bl.a. asylsökande barn och unga som, under de förutsättningar som anges ovan, ska anses som bosatta här och som därför har rätt till utbildning i gymnasieskola eller gymnasiesärskola (förordningen [2002:1118] om statlig ersättning för asylsökande m.fl., 29 kap. 2 § andra stycket 1 eller 2 och 29 kap. 3 § skollagen).

Åldersgränsen för rätten till utbildning för asylsökande och övriga aktuella grupper har satts med utgångspunkt i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (FN:s barnkonvention) enligt vilken personer definieras som barn upp till och med 18 års ålder.

I praktiken innebär regleringen bl.a. att om en asylsökande elev har hunnit påbörja ett introduktionsprogram före 18 års ålder har denne rätt att slutföra sin utbildning efter att han eller hon har fyllt 18 år. Om en nyanländ elev efter 18 års ålder har uppnått behörighet till ett nationellt program har han eller hon rätt att påbörja programmet i gymnasieskolan endast om han eller hon har fått uppehållstillstånd, och därmed ska vara folkbokförd i Sverige, och om han eller hon påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden fram till och med det första kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år. En nyanländ elev som har fått uppehållstillstånd kan efter det första kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år påbörja studier på gymnasial nivå inom ramen för komvux eller särvux för vuxna.

5.2 Nationella program och introduktionsprogram

Utbildningen i gymnasieskolan består av 18 nationella program och 5 introduktionsprogram. De nationella programmen är antingen yrkesprogram eller högskoleförberedande program. För att bli antagen till ett nationellt program krävs behörighet i form av godkända grundskolebetyg.

Vilka ämnen det krävs godkända betyg i skiljer sig åt mellan de olika programmen. För ungdomar som inte är behöriga till ett nationellt program finns det introduktionsprogram som ska leda till fortsatta studier eller till arbete. Det finns krav på behörighet i form av godkända betyg i vissa ämnen även till vissa av introduktionsprogrammen (15 kap. 7 §, 16 kap. 29–34 §§ och 17 kap. 2 och 8–12 §§ skollagen).

Hemkommunen ansvarar för att alla behöriga ungdomar i hemkommunen erbjuds introduktionsprogrammen preparandutbildning, yrkesintroduktion, individuellt alternativ och språkintröduktion. En kommun eller ett landsting som anordnar ett yrkesprogram får även anordna ett programinriktat individuellt val som är inriktat mot ett yrkesprogram (17 kap. 16 och 17 §§ skollagen). Introduktionsprogrammet språkintröduktion står öppet för nyanlända ungdomar som inte har de godkända betyg som krävs för yrkesprogram och som behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket för att kunna gå vidare i gymnasieskolan eller till en annan utbildning (17 kap. 3 § skollagen).

Utbildningen på introduktionsprogrammen följer inte en lika tydlig struktur som utbildningen på de nationella programmen. Medan de nationella programmen följer nationella styrdokument fastställda i förordningar av regeringen eller föreskrifter av Statens skolverk ska introduktionsprogrammen i stället följa en utbildningsplan som beslutas av huvudmannen. För varje elev ska det också upprättas en individuell studieplan (17 kap. 7 och 16 §§ skollagen).

Enligt propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165, s. 455) bör utbildningens syfte, längd och huvudsakliga innehåll framgå av utbildningsplanen. Denna plan, i kombination med elevens individuella studieplan, ska innehålla de ämnen och kurser som eleven ska studera samt eventuella åtgärdsprogram, ska ge utbildningen den stadga och samtidigt den flexibilitet som är nödvändig.

5.3 Vilken rätt har en elev att fullfölja en påbörjad utbildning i gymnasieskolan?

Elever på nationella program har rätt att fullfölja utbildningen även om de flyttar till en annan kommun

Det är hemkommunen som ska ansvara för att alla behöriga ungdomar i kommunen erbjuds utbildning på nationella program. Erbjudandet ska omfatta ett allsidigt urval av sådana program och nationella inriktningar (16 kap. 42 § skollagen). En elev som har påbörjat en utbildning på ett nationellt program har rätt att fullfölja sin utbildning på det påbörjade programmet hos huvudmannen eller, om huvudmannen är offentlig, inom samverkansområdet på det påbörjade programmet eller den aktuella inriktningen eller varianten. Detta gäller även om de förhållanden som låg till grund för mottagandet ändras under studietiden (16 kap. 37 § skollagen).

En elev i en skola med offentlig huvudman som har påbörjat ett nationellt program eller en nationell inriktning och som därefter flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullföl-

ja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen, om den nya hemkommunen erbjuder sådan utbildning. Om den nya hemkommunen inte erbjuder den aktuella utbildningen, har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen. En elev som med anledning av placering i ett hem för vård eller boende enligt 6 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) flyttar från kommunen eller samverkansområdet för utbildningen, har rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade programmet eller den påbörjade inriktningen i den kommun där hemmet för vård eller boende är beläget, om kommunen erbjuder sådan utbildning. Om kommunen inte erbjuder den aktuella utbildningen har eleven rätt att efter eget val fullfölja sin utbildning i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen, om detta inte hindrar eleven från att vistas i hemmet för vård eller boende (16 kap. 41 och 49 §§ skollagen).

Rätten att fullfölja utbildningen på introduktionsprogram

Enligt 17 kap. 15 § skollagen har en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den utbildningsplan som gällde när utbildningen inleddes. Om eleven har medgett att planen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen. Rätten att fullfölja programmet gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands. Det framgår inte av paragrafen vad som gäller om eleven flyttar till en annan kommun.

5.4 Nya möjligheter till uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå har föreslagits

Lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att beviljas uppehållstillstånd i Sverige (den tillfälliga lagen) trädde i kraft den 20 juli 2016 och ska gälla i högst tre år. Huvudregeln enligt den tillfälliga lagen är att de som beviljas uppehållstillstånd i Sverige beviljas tidsbegränsade uppehållstillstånd. Den som kan försörja sig genom arbete eller näringsverksamhet kan beviljas ett permanent uppehållstillstånd när det tidsbegränsade tillståndet löper ut. För den som är under 25 år krävs att han eller hon har fullföljt en gymnasieutbildning eller motsvarande för att permanent uppehållstillstånd ska kunna beviljas, detta för att motverka att ungdomar börjar arbeta i stället för att gå i skolan. Det är ur integrationssynpunkt av stort värde att unga nyanlända genomgår utbildning på gymnasial nivå. En fullföljd gymnasieutbildning är i många fall en förutsättning för nyanländas etablering på arbetsmarknaden i samhället i övrigt. Det finns alltså starka skäl för att uppmuntra till sådan utbildning.

Regeringen beslutade den 2 mars 2017 propositionen Kompletteringar av den tillfälliga lagen för uppehållstillstånd rörande studier på gymnasienivå (prop. 2016/17:133). I den lämnas förslag som syftar till att uppmuntra nyanlända ungdomar att studera på gymnasial nivå. Det föreslås dels en lag om ändring i lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige, dels en ny lag om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå. Förslagen innebär bl.a. att det införs en möjlighet för ungdomar att få längre uppehållstillstånd eller ett

nytt uppehållstillstånd om den unge bedriver studier, bl.a. på introduktionsprogram. De i propositionen föreslagna lagarna föreslås träda i kraft den 1 juni 2017.

I propositionen anförs att det inte går att garantera att asylsökande ungdomar som fyller 18 år alltid kommer att ha möjlighet att bo kvar i den kommun där de har påbörjat sina gymnasiestudier. Ett skäl är att det inte finns anläggningsboenden i alla kommuner. Som framgått av avsnitt 4 har utredningen konstaterat att det finns otydligheter hur skollagen ska tolkas i fråga om elevers rätt att fullfölja ett introduktionsprogram vid flytt till en annan kommun. Utredningen har därför lämnat ett förslag till förtydligande av lagtexten. Som regeringen har aviserat i nämnda proposition återkommer nu regeringen till riksdagen med anledning av utredningens förslag.

6 Rätten att fullfölja introduktionsprogram efter flytt till en annan kommun ska förtydligas

Regeringens förslag: En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes. Eleven har även rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen på ett nytt introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan. Om en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram flyttar till en annan kommun, har eleven rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade introduktionsprogrammet eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya huvudmannens utbildningsplan. Om en elev har medgett att huvudmannens utbildningsplan ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dessutom ändringar som gäller den individuella studieplanen och att rätten att fullfölja utbildningen ska gälla i tre år från det att utbildningen påbörjades. Det framgår inte av den föreslagna lagtexten att rätten att fullfölja utbildningen även innebär att eleven kan fullfölja utbildningen på ett annat introduktionsprogram. Det framgår inte heller av lagtexten att det vid flytt till en annan kommun är den nya huvudmannens utbildningsplan som ska gälla för den fortsatta utbildningen.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget, däribland *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, *Migrationsverket* och *Stenungsunds kommun*. Migrationsverket anser att förslaget är särskilt angeläget för ensamkommande asylsökande barn.

Skolväsendets överklagandenämnd framför att det bör framgå av lagstiftningen om rätten att fullfölja utbildningen ska vara knuten till det

program som eleven har påbörjat eller om eleven även ska kunna fullfölja utbildningen på ett annat introduktionsprogram.

Helsingborgs kommun anser att rätten att erbjudas utbildning på ett introduktionsprogram efter en flytt är klarställd redan i nuvarande lagstiftning. *Uppsala universitet* ställer sig tveksamt till att införa bestämmelser som endast syftar till att påminna om det som redan gäller.

Helsingborgs och *Höganäs kommuner* och *SKL* pekar på svårigheter att erbjuda exakt samma innehåll i utbildningen i den nya kommunen. *SKL* framför också att det är viktigt att den mottagande kommunen ersätts av staten i de fall eleven som flyttar är asylsökande.

Varbergs kommun anför att de tillstyrker förslaget om rätt till utbildning efter flytt till en annan kommun men med reservationen att det då måste finnas plats i den nya kommunen.

Skälen för regeringens förslag

I utredningens samråd har det framkommit att det finns otydligheter när det gäller rätten att fullfölja utbildningen, när eleven flyttar till en annan kommun. För asylsökande elever som har fyllt 18 år är en osäkerhet om hur gällande rätt ska tolkas särskilt problematisk då de inte har rätt att påbörja en gymnasieutbildning efter att de har fyllt 18 år.

Studier på introduktionsprogram är nödvändiga för att nyanlända ungdomar ska lära sig svenska och få möjlighet att bli behöriga till ett nationellt program. En gymnasieutbildning är avgörande för att varaktigt kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringens mål är att alla unga ska gå en gymnasieutbildning. För att uppmuntra nyanlända unga att studera i gymnasieskolan har bl.a. bestämmelser kring uppehållstillstånd knutits till gymnasiestudier och en fullföljd gymnasieutbildning. I propositionen *Kompletteringar av den tillfälliga lagen för uppehållstillstånd rörande studier på gymnasienivå* (prop. 2016/17:133) har det därför föreslagits att unga under vissa förutsättningar ska ha möjlighet att få uppehållstillstånd om de bl.a. läser ett introduktionsprogram.

Skollagens bestämmelser om rätten att fullfölja ett introduktionsprogram efter flytt till en annan kommun är otydliga

I skollagen framgår det tydligt att elever som har påbörjat ett nationellt program har rätt att fullfölja programmet om de därefter flyttar till en annan kommun, förutsatt att utbildningen erbjuds i den nya kommunen. När det är fråga om elevers rätt att fullfölja ett introduktionsprogram efter en flytt till en annan kommun har utredningen belyst att det finns en otydlighet i skollagen. Utredningen har därför föreslagit att det ska förtydligas i lagtexten att det finns en rätt att fullfölja sin utbildning på introduktionsprogram även efter en flytt till en annan kommun. *Helsingborgs kommun* har dock i sitt remissyttrande anført att lagstiftningen redan i dag är tydlig i fråga om att elever ska erbjudas utbildning på introduktionsprogram även vid flytt, och *Uppsala universitet* ställer sig tveksamt till att införa bestämmelser som endast syftar till att påminna om det som redan gäller. Regeringen noterar vidare att Statens skolverk enligt myndighetens webbplats numera gör bedömningen att asylsökande elever som fyllt 18 år har rätt att få fortsätta på introduktionsprogram i gymnasieskolan även efter att de flyttat till en annan kommun. Bedöm-

ningen omfattar även andra elevgruppers rätt att få fortsätta sin utbildning på introduktionsprogram efter en flytt till en annan kommun.

Varbergs kommun har anfört att kommunen tillstyrker förslaget om rätt till fortsatt utbildning efter flytt till en annan kommun men med reservationen att det då måste finnas plats i den nya kommunen. Regeringen gör samma bedömning som utredningen, dvs. att rätten att få utbildning på introduktionsprogram efter flytt till en annan kommun redan i dag framgår av skollagens allmänna bestämmelser om gymnasieskolan. Av skollagen framgår att gymnasieskolan ska vara öppen för ungdomar fram till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år och att sådana ungdomar är behöriga till introduktionsprogram så länge de inte har gått igenom en utbildning på ett nationellt program eller en likvärdig utbildning (15 kap. 5 och 6 §§ skollagen). Vidare framgår att hemkommunen är skyldig att erbjuda introduktionsprogram (17 kap. 16 § skollagen). En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram i sin hemkommun och flyttar till en annan kommun har således rätt att få utbildning på ett introduktionsprogram hos den nya hemkommunen. När det gäller bestämmelserna om rätten att fullfölja sin utbildning skiljer sig dock bestämmelserna i 17 kap. 15 § skollagen från bestämmelserna om de nationella programmen på så vis att det i sistnämnda bestämmelser uttryckligen anges att en elev har rätt att fullfölja programmet efter flytt till en annan kommun. Någon motsvarande skrivning finns inte i 17 kap. 15 §. Denna skillnad måste ses mot bakgrund av att kommunens skyldighet när det gäller nationella program är att erbjuda ett allsidigt urval av sådana program och nationella inriktningar (16 kap 42 § skollagen). Det innebär att olika kommuner kan göra olika urval och därmed erbjuda sinsemellan olika utbildningar. En elev som påbörjar ett nationellt program i en kommun och flyttar till en annan kommun kan således hamna i situationen att programmet inte erbjuds i den nya kommunen. När det gäller nationella program har det därför funnits ett praktiskt behov av att införa bestämmelser om en rätt för en elev att fullfölja ett påbörjat nationellt program efter en flytt till en annan kommun. Som tidigare nämnts innebär denna rätt att fullfölja utbildningen hos den nya kommunen, om utbildningen finns där, och annars att efter eget val fullfölja utbildningen i en annan kommun eller ett landsting som anordnar utbildningen. Motsvarande praktiska behov att införa bestämmelser om en rätt att fullfölja introduktionsprogram vid flytt till annan kommun har hittills inte funnits när det gäller introduktionsprogram, eftersom alla kommuner är skyldiga att erbjuda sådana program. Då det har framkommit i utredningens samråd att det finns otydligheter angående rätten att fullfölja ett introduktionsprogram när eleven flyttar till en annan kommun får dock ett sådant praktiskt behov numera anses finnas. Att en elev som bor kvar i den kommun där eleven har påbörjat sin utbildning på ett introduktionsprogram före sin 18-års dag har rätt att fortsätta den utbildningen efter sin 18-årsdag, medan en elev som har påbörjat samma program, men som måste flytta till en annan kommun efter sin 18-årsdag, inte skulle ha rätt att fortsätta sin utbildning i den nya kommunen är enligt regeringens uppfattning inte en rimlig ordning. Regeringen anser därför att det av rättssäkerhetsskäl är viktigt att lagtexten förtydligas. Regeringen delar således utredningens bedömning att bestämmelsen i 17 kap. 15 § bör förtydligas så att det klart framgår att en elev som efter att ha påbörjat

utbildning på ett introduktionsprogram i en kommun flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja sin utbildning hos den nya kommunen.

Som utredningen har anfört gäller rätten att fullfölja ett introduktionsprogram bara hos den nya kommunala huvudmannen och inte hos en enskild huvudman i den nya kommunen. Detta följer av att det bara är kommuner som är skyldiga att anordna introduktionsprogram. Däremot får en enskild huvudman för en fristående gymnasieskola som anordnar ett nationellt program även anordna introduktionsprogram. Om hemkommunen och en sådan enskild huvudman kommer överens om att kommunen ska betala bidrag för en elevs utbildning på ett introduktionsprogram är huvudmannen skyldig att ta emot eleven på introduktionsprogrammet (15 kap. 33 § och 17 kap. 29 § skollagen).

Vad innebär rätten att fullfölja en utbildning på introduktionsprogram?

Ett introduktionsprogram är, till skillnad från ett nationellt program, i normalfallet endast ett led i en elevs gymnasieutbildning. Preparandutbildningen syftar till att elever som fullföljt årskurs 9 i grundskolan utan att ha uppnått behörighet till ett visst nationellt program ska uppnå sådan behörighet. Programinriktat individuellt val syftar till att elever ska få en utbildning som är inriktad mot ett nationellt yrkesprogram och att de så snart som möjligt ska kunna antas till det programmet. Yrkesintroduktion syftar till att elever ska få en yrkesinriktad utbildning som underlättar för dem att etablera sig på arbetsmarknaden eller som leder till studier på ett yrkesprogram. Individuellt alternativ syftar till att elever ska gå vidare till yrkesintroduktion, annan fortsatt utbildning eller till arbetsmarknaden. Slutligen syftar det introduktionsprogram som asylsökande normalt börjar, språkintröduktion, till att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. När det gäller elever på detta program visar Skolverkets officiella statistik att 24 procent av de elever som påbörjade programmet 2012 hade övergått till ett annat introduktionsprogram efter två år.

Då ett introduktionsprogram normalt endast är ett led i en gymnasieutbildning och då en elev kan börja på ett introduktionsprogram för att sedan fortsätta på ett annat introduktionsprogram i syfte att t.ex. uppnå behörighet till ett nationellt program, bör rätten att fullfölja utbildning på introduktionsprogram inte endast avse en rätt att fullfölja ett visst introduktionsprogram utan den bör även innefatta en rätt att därefter gå ett annat introduktionsprogram. Detta bör gälla såväl hos huvudmannen där eleven påbörjar sin utbildning som hos en ny hemkommun. *Skolväsendets överklagandenämnd* pekar på att det i utredningens betänkande inte framgår av lagtexten utan bara av författningskommentaren att eleven ska ha rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade eller på ett annat introduktionsprogram. Regeringen delar överklagandenämndens uppfattning att detta bör framgå av lagtexten.

SKL menar att utredningens författningsförslag på ett tydligare sätt behöver klargöra att elevens rätt att fullfölja utbildningen efter att ha flyttat ska kopplas till förutsättningarna i den nya hemkommunen. Den befintliga rätten att fullfölja ett påbörjat introduktionsprogram hos huvudmannen avser en rätt att fullfölja utbildningen enligt den ursprungliga utbild-

ningsplanen. Om eleven har medgett att planen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen (17 kap. 15 § andra stycket). Av den av utredningen föreslagna lagtexten kan man få intrycket av att utbildningen ska följa den ursprungliga huvudmannens utbildningsplan även efter en flytt till en ny kommun. En utbildningsplan ska dock enligt skollagen beslutas av huvudmannen (17 kap. 7 § första stycket). Om en elev ska fullgöra sin utbildning hos en ny huvudman bör således den fortsatta utbildningen följa utbildningsplanen hos den nya huvudmannen. Detta framgår också av författningskommentaren i utredningens betänkande. Regeringen anser dock att detta även bör framgå av lagtexten. *Helsingborgs* och *Höganäs kommuner* och *SKL* har anfört att det finns svårigheter att erbjuda exakt samma innehåll i utbildningen i den nya kommunen. Det finns ingen skyldighet för huvudmannen att erbjuda exakt samma innehåll i utbildningen i den nya hemkommunen, men regeringen utgår från att den utbildning som anordnas i den nya hemkommunen så långt som möjligt motsvarar den utbildning som eleven påbörjade i sin tidigare hemkommun.

Regeringen är medveten om att de föreslagna förtydligandena innebär att formuleringen ”fullfölja sin utbildning” används i en något annorlunda betydelse när det gäller introduktionsprogram än när det gäller nationella program. De senare programmen är utbildningar för vilka styrdokumentet är fastslagna på förordningsnivå och i föreskrifter meddelade av Skolverket, och en rätt att fullfölja ett sådant program innebär därför en rätt att fullfölja en utbildning för vilken nationella styrdokument gäller. Som framgått ovan kommer en elev som flyttar till en annan kommun att fullfölja sin utbildning enligt den av den nya huvudmannen beslutade utbildningsplanen. Även när utbildningen fullföljs på ett annat introduktionsprogram kommer utbildningen att fullföljas enligt en annan utbildningsplan. Då systemet är uppbyggt för att vissa introduktionsprogram ska kunna följas av andra introduktionsprogram fram till dess att eleven t.ex. uppnår behörighet till ett nationellt program, anser dock regeringen att det med hänsyn till introduktionsprogrammets speciella karaktär är befogat att använda formuleringen ”fullfölja sin utbildning” även när det gäller introduktionsprogram.

Utredningen har i betänkandet redogjort för gällande rätt när det gäller hur länge en elev har rätt att läsa på ett introduktionsprogram eller fullfölja sin utbildning på ett sådant program. Utredningen har föreslagit ett förtydligande i lagtexten även i denna del. Utredningen har även lämnat ett förslag som innebär att rätten att fullfölja introduktionsprogram inte bara knyts till utbildningsplanen utan också till den individuella studieplanen. Regeringen behandlar inte dessa förslag i denna lagrådsremiss utan har för avsikt att återkomma till dessa frågor i samband med att andra förslag som lämnats i betänkandet behandlas.

SKL framför att det är viktigt att den statliga ersättningen till kommuner som erbjuder asylsökande elever utbildning följer med eleven till den nya kommunen. Enligt förordningen om statlig ersättning för asylsökande m.fl. (2002:1118) är det den kommun som ger en elev undervisning som får ersättning för detta.

7 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Ändringen i skollagen ska träda i kraft den 1 november 2017.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget till ikraftträdande.

Skälen för regeringens förslag: Med hänsyn till att de ändringar som föreslås i propositionen Kompletteringar av den tillfälliga lagen för uppehållstillstånd rörande studier på gymnasienivå (prop. 2016/17:133) föreslås träda i kraft den 1 juni 2017 är det angeläget att den i denna lagrådsremiss föreslagna lagändringen träder i kraft så snart som möjligt därefter. Det föreslås att ändringen i skollagen ska träda i kraft den 1 november 2017. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

8 Konsekvenser av förslaget

Förslaget medför positiva konsekvenser för elever i gymnasieskolan

Syftet med de ändringar i skollagen som föreslås i denna lagrådsremiss är att en elevs rätt att fullfölja en utbildning på introduktionsprogram ska tydliggöras i lagtexten. Lagrådsremissens förslag innebär således en ökad rättssäkerhet för enskilda individer. Eftersom en gymnasieutbildning kan vara avgörande för etablering på arbetsmarknaden är möjligheten att fullfölja en utbildning på ett introduktionsprogram av stor vikt. Lagrådsremissens förslag gäller alla elever på introduktionsprogram, men får särskilt stor betydelse för asylsökande unga eftersom de inte får påbörja en gymnasieutbildning efter att ha fyllt 18 år. Förslaget i denna lagrådsremiss säkerställer således möjligheterna för berörda elever att fullfölja sina studier i gymnasieskolan. För den som är under 25 år är en fullföljd gymnasieutbildning eller motsvarande en förutsättning för att permanent uppehållstillstånd vid försörjning ska kunna beviljas enligt lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att beviljas uppehållstillstånd i Sverige.

Förslaget medför inga ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Förslaget bedöms inte medföra ökade kostnader för kommunsektorn. Några remissinstanser, däribland *Statens skolverk*, *Göteborgs* och *Högåns kommuner*, *Region Värmland* och *Sveriges Kommuner och Landsring*, anser att vissa av utredningens förslag kommer att bidra till ökade kostnader för kommunerna, och att kommunerna därför ska kompenseras enligt den kommunala finansieringsprincipen, men kommenterar inte specifikt det förslag som behandlas i denna lagrådsremiss. Regeringen anser att den kommunala finansieringsprincipen inte aktualiseras med anledning av den del av förslaget som behandlas i denna lagrådsremiss,

då kommunerna redan i dag har ansvar för att erbjuda utbildning på introduktionsprogram och då asylsökande ungdomar har rätt till utbildning i gymnasieskolan om de har påbörjat den innan de fyller 18 år.

Förslaget i lagrådsremissen kommer inte att medföra att fler ungdomar påbörjar en gymnasieutbildning, utan syftar till att tydliggöra elevers rätt att fullfölja studier på introduktionsprogram även om de flyttar till en annan kommun. Eftersom skollagens bestämmelser redan i dag ger de asylsökande ungdomarna över 18 år rätt att fullfölja en utbildning på introduktionsprogram så länge de bor kvar i samma kommun kommer inte fler ungdomar att gå på introduktionsprogram. Så länge ungdomarna är asylsökande finansieras vidare deras gymnasieutbildning av staten. Ersättning till kommuner för att erbjuda utbildning för asylsökande elever sker genom den s.k. skolschablonen. Schablonen för kommunens mottagande av nyanlända höjdes med 50 procent den 1 januari 2016.

Regeringen gör sammanfattningsvis bedömningen att kommunernas åtagande och kostnader inte kommer att öka.

Förslaget medför inga konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Av 14 kap. 3 § regeringsformen framgår att en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte bör gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip när det gäller inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

I denna lagrådsremiss föreslår regeringen ett förtydligande av elevers rätt att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram. Denna rätt kan redan i dag anses följa av de allmänna bestämmelserna i skollagen. Förslaget innebär därför ingen inskränkning av den kommunala självstyrelsen.

Förslaget medför inte ekonomiska konsekvenser för staten

Staten ansvarar för att ersätta kommunerna för kostnader för gymnasieutbildning till asylsökande. Asylsökande ungdomar har i dag rätt att påbörja en gymnasieutbildning innan de fyller 18 år, och att fullfölja den så länge de bor kvar i samma kommun. Förslaget i lagrådsremissen syftar till att tydliggöra ungdomars rätt att fullfölja ett introduktionsprogram även om de flyttar till en annan kommun. Statens kostnader för att ersätta kommunerna för gymnasieutbildning kommer därför inte att öka.

Förslaget medför inte några ekonomiska konsekvenser för enskilda huvudmän

Regeringen bedömer att förslaget inte kommer att påverka enskilda huvudmän som driver fristående skolor. Förslaget om att förtydliga elevers rätt att fullfölja ett introduktionsprogram gäller endast hos hemkommunen och inte hos en enskild huvudman i kommunen.

Förslaget medför positiva konsekvenser för de integrationspolitiska målen och jämställdheten

Förslaget kan bidra till bättre integration genom att det säkerställer nyanlända elevers rätt att fullfölja introduktionsprogram även efter flytt till en

annan kommun. Förslaget kan således öka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden och i samhället.

Förslaget kan också bidra till bättre jämställdhet. Totalt gick drygt 40 600 elever i årskurs 1 på något av de fem introduktionsprogrammen hösten 2016 och av dem var 72 procent män och 28 procent kvinnor. Av de drygt 27 700 eleverna som gick på språkintröduktion – och som främst berörs av den bestämmelse som föreslås i denna lagrådsremiss – var 73 procent män och 27 procent kvinnor. Skolverkets statistik över andelen nybörjarelever på språkintröduktion hösten 2015 som efter ett år bytt till ett annat program visar även att övergången är något högre för män jämfört med kvinnor (26 procent jämfört med 24 procent). Eftersom en majoritet av eleverna som går på intröduktionsprogram är män kan ett förtydligande om rätten att fullfölja ett intröduktionsprogram bidra till att fler män går vidare till ett nationellt program, till en annan utbildning eller till att de etablerar sig på arbetsmarknaden.

Förslaget berör inte Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

Förslaget rör inte frågor som är reglerade i EU-rätten.

9 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

17 kap.

15 § En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen som gällde när utbildningen inleddes. *Eleven har även rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen på ett nytt introduktionsprogram enligt huvudmannens utbildningsplan.*

Om en elev som har påbörjat ett introduktionsprogram flyttar till en annan kommun har eleven rätt att fullfölja utbildningen på det påbörjade introduktionsprogrammet eller på ett annat introduktionsprogram hos den nya hemkommunen enligt den nya huvudmannens utbildningsplan.

Om en elev har medgett att huvudmannens utbildningsplan ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

Paragrafen innehåller bestämmelser om rätten att fullfölja utbildningen på ett introduktionsprogram.

Första stycket första meningen är ändrad genom att den tidigare paragrafhänvisningen är struken. Ingen ändring i sak är avsedd.

Ändringen i *första stycket andra meningen* innebär att det klargörs att en elev har rätt att fullfölja sin utbildning hos huvudmannen såväl på det påbörjade introduktionsprogrammet som på ett annat introduktionsprogram.

Genom ändringen i *andra stycket* klargörs att en elev också har rätt att fullfölja en påbörjad utbildning om eleven flyttar till en annan kommun. Även här gäller rätten att fullfölja utbildningen såväl på det påbörjade introduktionsprogrammet som på ett annat introduktionsprogram. Denna rätt gäller bara hos den nya hemkommunen och inte hos en enskild huvudman i kommunen. En enskild huvudman för en fristående gymnasieskola som anordnar ett nationellt program får i och för sig anordna introduktionsprogram. (17 kap. 28 § skollagen). Den enskilde huvudmannen är dock bara skyldig att ta emot en elev om huvudmannen och hemkommunen kommer överens om det bidrag som kommunen ska betala för elevens utbildning (15 kap. 33 § och 17 kap. 29 §). Av lagtexten framgår också att det är utbildningsplanen hos den nya huvudmannen som gäller för den fortsatta utbildningen.

Ändringarna i *tredje stycket* är konsekvensändringar med anledning av ändringarna i första och andra styckena.

Övervägandena finns i avsnitt 6.

Sammanfattning av betänkandet En gymnasieutbildning för alla (SOU 2016:77)

Gymnasieutredningens direktiv och tilläggsdirektiv (dir. 2015:31, 2015:82 och 2015:141) är omfattande och spänner över drygt 20 olika delområden som rör gymnasieskolan. Utredningen har gjort en bred genomlysning av olika frågor och områden inom gymnasieskolan. Nedan sammanfattas den del av betänkandet som är relevant för lagrådsremissen, som handlar om elevers möjligheter att fullfölja introduktionsprogram i gymnasieskolan efter flytt till en annan kommun.

I avsnitt 20 i betänkandet redogör utredningen för introduktionsprogrammets utveckling, struktur och resultat. Där anges bl.a. att det i utredningens samråd har framförts att det finns otydligheter angående rätten att fullfölja utbildningen, när eleven flyttar till en annan kommun (s. 591). I avsnitt 25.16 föreslår utredningen att en elev på ett introduktionsprogram ska ha rätt att fullfölja utbildningen hos huvudmannen enligt utbildningsplanen och den individuella studieplanen. Detta ska även gälla i den nya hemkommunen om eleven flyttar till en annan kommun.

Av konsekvensavsnittet i 26.6 och författningskommentaren i avsnitt 27 framgår att innebörden av bestämmelsen om att en elev som går på ett introduktionsprogram och som flyttar till en annan kommun har rätt att fullfölja utbildningen enligt den nya huvudmannens utbildningsplan anses följa av de allmänna bestämmelserna om elevens rätt att påbörja utbildning och hemkommunens skyldighet att erbjuda utbildning. Detta förslag innebär därmed ett tydliggörande som inte bedöms medföra några ökade kostnader för kommunsektorn (s. 801).

Ikraftträdande

Utredningen föreslår att samtliga förslag ska träda i kraft den 1 januari 2018 och att de flesta förslag ska tillämpas från den 1 juli 2018. Vissa bestämmelser behöver dock kunna tillämpas redan från den 1 januari 2018 bl.a. eftersom de har betydelse för mottagandet och antagningen.

Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800) att 17 kap. 15 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

15 §

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen *hos huvudmannen enligt den plan för utbildningen, enligt 7 § första stycket, som gällde när utbildningen inleddes.*

Om eleven har medgett att planen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade planen.

Rätten att fullfölja utbildningen gäller även efter ett studieuppehåll på högst ett år för studier utomlands.

En elev som har påbörjat ett introduktionsprogram har rätt att fullfölja utbildningen *enligt utbildningsplanen och den individuella studieplanen hos huvudmannen eller om eleven efter det att utbildningen påbörjats flyttar till en annan kommun, hos den nya hemkommunen. Om eleven har medgett att den individuella studieplanen ändras, har eleven rätt att fullfölja utbildningen enligt den ändrade studieplanen.*

Rätten att fullfölja utbildningen gäller i tre år från det att eleven påbörjade utbildningen. En elev har dock rätt till utbildning till och med det första kalenderhalvåret det år eleven fyller 20 år, om det innebär en längre utbildningstid än tre år.

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av Kamrarrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Stockholms län, Migrationsverket, Datainspektionen, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Myndigheten för delaktighet, Barnombudsmannen, Statskontoret, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Barn- och elevombudet, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen, Skolväsendets överklagandenämnd, Skolforskningsinstitutet, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för yrkeshögskolan, Universitetskanslersämbetet, Universitets- och högskolerådet, Överklagandenämnden för högskolan, Uppsala universitet, Karolinska institutet, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Högskolan i Borås, Malmö högskola, Stockholms konstnärliga högskola, Centrala studiestödsnämnden, Tillväxtverket, Regelrådet, Diskrimineringsombudsmannen, Statens kulturråd, Arbetsförmedlingen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Arvika kommun, Båstads kommun, Degerfors kommun, Förbundet Folkhögskollärarna, Gotlands kommun, Göteborgs kommun, Höganäs kommun, Malmö kommun, Norrköpings kommun, Norrtälje kommun, Oskarshamns kommun, Staffanstorps kommun, Stenungsunds kommun, Stockholms kommun, Strömsunds kommun, Täby kommun, Umeå kommun, Uppsala kommun, Varbergs kommun, Stockholms läns landsting, Örebro läns landsting, Östergötlands läns landsting, Region Värmland, Region Västerbotten, Autism- och Aspergerförbundet, Folkbildningsrådet, Friskolornas riksförbund, Frisörföretagarna, Föreningen Svensk Handel, Företagarna, Föräldraalliansen Sverige, Handikappförbunden (HSO), Hörselskadades Riksförbund (HRF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Offentligägda Folkhögskolors Intresseorganisation (OFI), Riksförbundet Attention, Riksförbundet för döva, hörselskadade barn och barn med språkstörning (DHB språkstörning), Riksförbundet Hem och Skola, Riksföreningen för skolsköterskor, Riksförbundet Vuxenutbildning i Samverkan (ViS), Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO), Stiftelsen Chalmers tekniska högskola, Studieförbunden i samverkan, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Svenskar i världen, Svenska Skolläkarföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation (Saco), Sveriges Elevkårer, Sveriges förenade studentkårer, Sveriges skolkuratorers förening, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Sveriges Skolledarförbund, Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF), Sveriges Vägledarförening, Teknikföretagen och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Spontana yttranden har även inkommit från Staffan Edmar, Handelsrådet, Energiföretagen i Sverige, Helsingborgs kommun, Sveriges Hudterapeuters Riksorganisation, Folkhögskolespåret, Svenska Klassikerförbundet, Stockholms universitet, Synskadades Riksförbund, Livsmedelsföretagen, Nationellt centrum för svenska som andraspråk, IF Metall och Teknikföretagen, Visita Svensk Besöksnäring, Industriarbetsgivarnas kompetensråd, Trä- och möbelföretagen, Afasiförbundet och Talknuten, Grafiska företagen, Installatörsföretagen, Göteborgs universitet, Facket för skogs-, trä- och grafisk bransch (GS), Göteborgsregionens kom-

munalförbund, Sveriges Fiskerivattenägareförbund, Byggnadsindustrin Yrkesnämnd, Riksidrottsförbundet, Marie Umerkajeff och Anneli Thompson, Svenska Elektrikerförbundet, Hästnäringens Yrkesnämnd, Naturbrukets Yrkesnämnd, Sveriges Ingenjörer, Skogsbrukets Yrkesnämnd, Ung Företagsamhet, Elöverkänsligas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, IKEM - Innovations- och kemiindustrierna i Sverige, Svensk Ventilation, Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Sveriges Jordägarförbund och Viltmästareförbundet, Hushållningssällskapens förbund, Transportföretagen, Samordnaren för unga som varken arbetar eller studerar (U2015:06), Naturvetarna, Naturbruksskolornas Förening, Torsås kommun, Djurbranschens Yrkesnämnd, Lärande i Sverige AB, Aca-
demedi AB, Sportfiskarna, Nacka kommun, Rein Ytterberg, Handelsanställdas förbund och Nätverket för drama-teaterlärare i högre utbildning och Riksorganisationen Auktoriserade Dramapedagoger (raD).

Följande remissinstanser har förklarat sig avstå eller har inte lämnat något yttrande: Riksdagens ombudsmän (JO), Konstfack, Ekonomistyrningsverket, Gnosjö kommun, Jokkmokks kommun, Katrineholms kommun, Kiruna kommun, Leksands kommun, Lysekils kommun, Ronneby kommun, Sandvikens kommun, Skövde kommun, Sollefteå kommun, Timrå kommun, Tranemo kommun, Töreboda kommun, Vaxholms kommun, Åtvidabergs kommun, Övertorneå kommun, Norrbottens läns landsting, Skåne läns landsting, Västerbottens läns landsting, Barnplantorna, Riksförbundet för Barn med Cochleaimplantat och Barn med Hörapparat, DHR – Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet – Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder, Föreningen Sveriges skolchefer (FSS), Föreningen Vård- och omsorgscollege, Idéburna skolors riksförbund, Institutet för Näringslivsforskning (IFN), Internationella Engelska Skolan, Jensen Education, Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA), Kunskapsskolan i Sverige Aktieföretag, Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer (LSU), Lika Unika, Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB), Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU), Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS), Svenska Downföreningen, Svenska Estetikens Yrkesförbund (SEYF), Svenska Förbundet för Specialpedagogik (SFSP), Sveriges elevråd (SVEA), Särskolans och specialskolans yrkesvägledares ideella förening (SYVI) och Vuxenstuderandes intresseorganisation.